

OPPHAVSRETT

EN TRUSSEL MOT YTRINGSFRIHETEN?

DET FINNES EN REKKE SKREMMENDE EKSEMPLER PÅ PROFESJONELLE FILMSKAPERE SOM ER BLITT NEKTET Å BRUKE BILDER FRA DET OFFENTLIGE ROM ELLER FRA TV. ER KONSEKVENSENE AV OPPHAVSRETTLOVGIVNINGEN EN TRUSSEL MOT DEN FRIE DOKUMENTARFILMEN?

Seminarer vil ta for seg hvilke implikasjoner det stadig strengere lovverket rundt opphavsrettslige spørsmål vil få for den uavhengige og kritiske dokumentarfilmen. Filmskapere uten massiv støtte fra produsenter med penger og skarpe advokater vil også i Norge kunne oppleve at muligheten til å sette et kritisk lys på forhold som angår offentligheten blir sterkt innskrenket hvis den norske opphavsrettlovgivningen følger standarder som praktiseres i USA og innenfor EU. Allerede i dag finnes det en rekke skremmende eksempler der profesjonelle filmskapere er blitt nektet å bruke bilder fra det offentlige rom eller TV eller filmsekvenser der merkevarelogoer eller musikk framstår i et lys som strider mot rettighetsselskapenes interesser.

SØKSMÅL I MILLIONKLASSEN

Det er i dag svært vanskelig å finne deler av det offentlige rom som ikke på en eller annen måte inneholder noen form for beskyttet materiale, det være seg musikk, TV-bilder, merkevarer/logoer eller lignende. Hva skjer når et intervju foretatt i en hektisk byggate må skrinlegges fordi en butikk over gaten tilfeldigvis spiller Celine Dion over høyttaleren? Eller når en Pepsiflaske er synlig i filmsekvensen fra dødscella? Eller når noen legger lyden av «Happy Birthday» på fotografiene av et mis-handlet barn? For ikke å snakke om hvis man ønsker å lage eksplisitt politisk dokumentarfilm om tvilsomme koblinger mellom reklame, nyheter, penger og politikere i Fox News eller om tobakksindustriens metoder for å vinne nye territorier? I USA er det i dag få produsenter som tør risikere søksmål i milliondollar-klassen ved å bruke «uautorisert» materiale – hva skjer da med den uavhengige og kritiske dokumentarfilmen, og hvor er den norske lovgivningen på vei? Hva kan gjøres?

YTRINGSFRIHETEN I FARESONEN

Professorene Patricia Aufderheide og Peter Jaszi ved Center for Social Media ved American University, Washington/USA ferdigstilt høsten 2004 det første omfattende studiet av hvilke konsekvenser det nye opphavsrettsregimet har for uavhengige dokumentarfilmskapere. Rapporten, som har fått tittelen «Untold Stories», bygger på en rekke intervjuer med filmskapere som på en eller annen måte har måttet forholde seg til den nye virkeligheten og konkluderer med at situasjonen er i ferd med å bli svært alvorlig i forhold til ytringsfrihetens ideal.

Dette seminaret innledes av Brigid Mahers kortfilm *Untold Stories*. Den viser oss forskjellige kreative konsekvenser av opphavsrettlovgivningen i USA.

Med dette som utgangspunkt vil vi starte seminaret med å vise Brigid Mahers 7-minutters reportasje som oppsummerer problemstillingen i grove trekk. Medieforsker Leif Ove Larsen vil deretter lokalisere diskusjonen til Norge ved å snakke om overraskende erfaringer han har gjort i Norge under forberedelsen av en CD-ROM til bruk for studenter. Og Grethe Melby vil snakke kort om hovedtrekkene i det norske lovverket på området i forhold til EU og USA. Deretter åpner vi for diskusjon og deltakelse fra salen.

LEIF OVE LARSEN er forsker ved Institutt for informasjons- og medievitenskap ved Universitetet i Bergen. Han har særlig arbeidet med medie- og filmhistoriske problemstillinger, men har også skrevet om journalistikk og opphavsrett. Interesse for opphavsrettslige spørsmål fikk han som faglig ansvarlig for utvikling av en CD-ROM om analyse av medietekster til bruk i undervisning. Med flere hundre medieeksemplarer på platen ble opphavsrett en sentral utfordring økonomisk og etter hvert juridisk. Hva skulle vi gjøre når Se og Hør ikke ville gi tillatelse til å bruke et eksempel på billedmanipulasjon bladet var dømt for i Pressens Faglige Utvalg? Og hva når Warner Brothers nektet å la oss bruke så mye som ett klipp fra en 55 år gammel film? Spørsmål av juridisk art overskygget snart pedagogiske utfordringer og muligheter i et digitalt læringsmiljø. Det handlet ikke minst om ulike fortolkninger av Åndsverkloven.

GRETHE MELBY er utdannet medieviter fra Institutt for informasjons- og medievitenskap, Universitetet i Bergen. Hennes interesseområde er det konfliktfylte forholdet mellom immate-

rialtett (opphavsrett, patent og merkevare) og informasjons- og ytringsfrihet. I hennes hovedoppgave analyseres den såkalte DVD-saken, der Jon Lech Johansen ble stilt for retten og frikjent etter å ha deltatt i utviklingen av dekrypteringsprogrammet DeCSS.

COPYRIGHT - A THREAT TO FREE SPEECH?

Today, professional filmmakers may be denied the use of images from the public domain or TV. This seminar will discuss if increasingly strict copyright laws are a threat to the free documentary film. If Norwegian copyright laws follow the standards practised in the US and the EU, this could strongly reduce the opportunities for filmmakers without the support of powerful producers to make films that criticise public affairs. Already, filmmakers have been denied the use of images in which trademark logos or music appear in a context that is against the interests of the companies that own them. The seminar will be in Norwegian.

Medieforsker **LEIF OVE LARSEN** vil snakke om overraskende erfaringer han har gjort i Norge under forberedelsen av en CD-ROM til bruk for studenter, og **GRETHE MELBY** vil snakke kort om hovedtrekkene i det norske lovverket på området i forhold til EU og USA. Deretter åpner vi for diskusjon og deltakelse fra salen. Debattleder er **PER PLATOU**.

Spesiell takk til prosjektleder **AGNES VARNUM** ved Center For Social Media for generøst samarbeid. En DVD med rapporten og filmsnutter fra *Untold Stories: Creative Consequences of the Rights Clearance Culture for Documentary Filmmakers* vil bli delt ut til interesserte etter seminaret. Rapporten finnes også i sin helhet gratis tilgjengelig på internett: <http://www.centerforsocialmedia.org/rock/index.htm>